

Třicet vět

1. Tento text vznikl ve snaze shrnout nepochybné příčiny, zdroje i okolnosti, které rámuji současný společenský vývoj té části našeho světa, v níž žijeme; nejde tedy o program, ale o bilanční analýzu, která svůj úkol splní, když umožní, aby v diskusích nebylo potřeba stále opakovat a sumarizovat zřejmá aktuální fakta i souvislosti.

2. Tři desetiletí po pádu totalitního režimu v naší zemi i v celé středovýchodní Evropě jsme konečně osvobozeni od dopadů někdejší komunistické diktatury; naše přítomnost i budoucnost jsou v rozhodující míře formovány právě uplynulými třemi dekadami; komunistická minulost nás nezasahuje víc, než naše předky, kteří v době Mnichovské konference čelili velmocenskému tlaku, ovlivňovaly vzpomínky na časy Rakousko-Uherska.

3. Prostý pohled na demografické statistiky kontinentů a zemí ukazuje, že na vzestupu se ocitly mimoevropské oblasti, a že tedy končí éra evropské dominance ve světě; Evropa si může hodnotu své identity udržet jen tehdy, když zdůrazní svoji svébytnost, k níž patří zažitá demokratické zvyklosti a silný zřetel k sociálním otázkám.

4. V průběhu celých evropských dějin se střídají epochy, které preferují vysoké, odtažené ideály, s epochami, které chovají respekt a úctu ke každodennímu životu; ačkoli jde o odvěké soupeření dvou základních filozofických konceptů, v každé době je tento protiklad vnímán jako velmi aktuální souboj kdo s koho.

5. Zatím poslední epochou, kdy v západní společnosti převládal „plebejský“ zřetel k významu běžného života obyčejných lidí, byla šedesátá a sedmdesátá léta 20. století.

6. Na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let došlo v ekonomickém životě Západu ke změnám, které – mj. vlivem rozvoje informačních a výpočetních technologií a přesunu výrob do třetího světa – vedly k mizení prosté pracovní solidarity a k rozšíření individualizovaného a ultrasoutěživého prostředí nejen v zaměstnání, ale ve společnosti vůbec.

7. Výsledkem tohoto vývoje je konec víceméně pravidelného mocenského střídání levice a pravice, které zaručovalo relativně harmonické politicko-ekonomické poměry; nyní ovšem v západní společnosti setrvale panuje drtivá převaha pravicového myšlení, byť terminologicky kamuflovaného (pod pojmem liberální demokracie apod.).

8. Tato skutečnost se nejvíce projevuje v tom, že ostře pravicový ekonomický koncept neoliberalismu (který ve skutečnosti není ani liberální, ani neo-) je obecně chápán jako objektivní danost a nevedou se o něm žádné zásadní diskuse.

9. Pokud by dnes někdo zpochybnil neoliberalní ekonomii strany nabídky (a tedy preferování podnikatelů na úkor zaměstnanců a spotřebitelů), bylo by to totéž, jako kdyby za komunistů někdo zpochybnil zavřené hranice; v obou případech jde o skutečnosti, které natolik souvisejí s podstatou režimu, že jsou mimo oficiální diskusi.

10. Sametová revoluce byla součástí širokého lidového hnutí v zemích středovýchodní Evropy, které směřovalo k obnově demokracie a svobody, přičemž revoluční síly – disidenti, jejichž význam byl mimořádný, příslušníci šedé zóny, početné davy obyčejných lidí, a dokonce i některé náhle prohlédnuvší opory starého režimu – se vyznačovaly širokou názorovou pluralitou; následující devadesátá léta byla – nikoli jen v Československu a pak České republice – nejsvobodnější dekadou, jakou lidé tehdy pamatovali.

11. Ovšem Západ, který povstalým národům přispěchal na pomoc, byl již tehdy ovládán ideou jediné, neoliberalní ekonomické pravdy, která se postupně spojila se silnou snahou o nastolení dominující pravdy i v ostatních sférách života.

12. Lidé, kteří se zbavovali komunistické diktatury, viděli svobodu a demokracii jako (také) cestu ke spotřebnímu blahobytu Západu; právě to bylo základem proklamovaného hesla o návratu do Evropy.

13. Proto se podařilo – prostřednictvím slibů o ekonomické integraci – přesunout pod vlastnictví i vliv západních korporací velkou část československé a české ekonomiky (jako i v jiných postkomunistických zemích); zdejší zavádění moderních technologií západními firmami se ukázalo jako jejich značně výhodná investice, jejímž výnosem se staly nepřiměřeně vysoký odliv zisků od nás do ciziny, velmi nízké (ve srovnání se Západem) daně pro korporace i vysokopříjmové jednotlivce a záměrně udržovaná nízká příjmová hladina pro řadové zaměstnance i drobné podnikatele; drátěná železná opona byla nahrazena oponou ekonomickou.

14. Všechny nynější rozpočtové deficity naší země jsou nicotné ve srovnání s bohatstvím, které – ač vytvořeno našimi pracujícími lidmi – zůstává v rukou velkopodnikatelů zahraničních i domácích.

15. Přirozená touha i snaha široké veřejnosti dosáhnout nápravy je likvidována – v souladu s náladami nynější postmoderní doby – vytvářením představy, že oporou společnosti jsou „patricijské“ elity, jejichž astronomické bohatství i vliv odpovídají jejich odpovědnosti za udržování poklidného statu quo; těmto elitám sekundují dobře situovaní jednotlivci z kulturní, vědecké apod. sféry, kteří mají silný vliv ve veřejném prostoru a dokáží spektakulárními akcemi šířit nedůvěru vůči demokratickým procedurám.

16. V tomto propagandistickém úsilí se také velmi angažují média, přičemž mnozí vlivní novináři těch veřejnoprávních souznějí s názory médií vlastněných těžažskými, bankovními apod. magnáty.

17. Je všeobecně známo, že existují tři generace lidských práv; nejprve byla prosazována – a zpravidla prosazena – práva občanská a politická, pak práva ekonomická a sociální.

18. Třetí generace lidských práv – práva kulturní a identitární – přišla na řadu relativně nedávno; stalo se tak v době, kdy se zostřil boj mezi nejbohatšími klany planety i mezi stagnujícím velkobyznysem evropským a dravě se rozvíjejícími ekonomikami zemí donedávna považovaných za exotické.

19. V tomto zápase velkopodnikatelé i pravicoví politici Západu přistoupili ke strategii zdůrazňovat třetí (kulturní a identitární) generaci lidských práv (také) proto, aby – využívající přitom i některé dezorientované idealisty – vymýtili z vědomí veřejnosti nárok na práva ekonomická a sociální; v takovém propagandistickém úsilí jsou používány metody, které pamětníkům doby před třiceti a více lety musejí být povědomé.

20. Zjednodušeně řečeno, mít povinnost hrbít hřbet před stupňujícími se nároky zaměstnavatelů, a přitom moci se hlásit k nejroztodivnějším zájmovým skupinám, to hraje podobnou roli, jakou za komunistů představovala možnost zůstat v pracovním týdnu skrytý v prorežimním davu a iluzi skutečné svobody si užívat o víkendu na chatách a chalupách.

21. Není to však úplně totéž, neboť nyní jde o víc; normou se stává situace, kdy člověk své zájmy neprosadí tím, že s názorově spřízněnými lidmi založí sebevědomé uskupení, s nímž uspěje ve volbách, ale požadovanou pozici získá nejsnáze tak, že se s mediální podporou prohlásí za příslušníka diskriminované menšiny (barokní ublíženost i plačtivost se tu hodí víc než dobře).

22. Práva menšin jsou hodna nejvyšší odůvodněné ochrany, ale snaha zneužít je k omezení, či dokonce likvidaci demokracie je zhoubná.

23. Individualizace, atomizace a klipovitost převážné většiny společenského dění vedly k úpadku levice, která vždy kladla důraz na uvažování v delší časové perspektivě, v níž sociálně motivované transfery společenského bohatství nebyly považovány za plýtvání ve prospěch nýmandů, ale za promyšlené strategické investice do lidského kapitálu;

současná levice natolik respektuje současnou ekonomicko-politickou situaci, že v ní působí nejvýše jako spolek na ochranu spotřebitele.

24. Tekutost dnešních poměrů má za následek pokles vlivu tradičních, masových politických stran ve prospěch stran méně formálních, vůči veřejnosti otevřených, programově pružných, ale často ideologicky rigidních; v budování těchto stran je jednoznačně úspěšnější demokratická pravice, která však cílí především na neoliberalně orientované, flexibilní jedince, kteří sami nemají materiální problémy nebo si je (zatím) neuvědomují.

25. Ovšem početní občané méně ohební a místně i profesně více zakotvení tak získávají – všude na Západě – oprávněný pocit, že se o ně z etablovaných politiků nikdo nezajímá; jádro těchto skupin obyvatelstva často tvoří lidé publicisticky definovaní jako zapomenutí bílí muži v montérkách; k jejich cti budiž řečeno, že z nich jen nevýznamná část inklinuje ke skutečnému extremismu.

26. Sympatie a voličské hlasy politicky vyloučených voličů snadno získávají velkopodnikatelé druhého sledu; ti vstupují do vysoké politiky hlavně proto, aby posílili svou pozici v ekonomické soutěži proti magnátům již zavedeným, kteří si politickou scénu i mainstreamová média již dávno omotali kolem prstu.

27. Dochází tak k tomu, že – leckde ve střední Evropě stejně jako v některých zemích na obou stranách Atlantiku – prezident ani premiér nejsou součástí establishmentu, ale stojí mimo něj; právě tudy (a nikoli mezi trolly a elfy) vede hlavní a stále se prohlubující příkop ve společnosti české stejně jako třeba americké.

28. Noví, často miliardářští vůdcové stojící mimo systém si přitom získali náklonnost většiny veřejnosti velmi jednoduše: ztotožnili se s empiricky ověřitelným faktem, že když chci úspěšně řídit zemi, musím zřetelně zlepšovat hmotnou situaci těch, kteří vytvářejí drtivou většinu jejího bohatství, a ne jim spílat jako neschopným nevzdělančům, kteří sami dokážou tak akorát naletět tajným agentům z východních zemí, které stejně už u nás skupily, co mohly (a co na ně zbylo).

29. V čase třicátého výročí znovunabytí naší svobody není před námi větší úkol než připustit, že dnes každá otázka, včetně těch ekologických, kulturních či emancipačních, je především otázkou sociální, materiální; lidé, kteří si nepřejí, aby se do jejich sousedství přistěhovali migranti z nejchudších zemí planety, nejsou v drtivé většině ani xenofobové, ani islamobijci – jen se obávají dumpingu ve mzdách a v oblasti pracovního práva, mají strach z nedostatku peněz na zdravotnictví i důchody a nechtějí, aby jejich děti trpěly snížením kvality veřejných škol; a na druhé straně ti, kteří plédují pro vytváření jednolité, nacionálně nevyhraněné evropské společnosti, by měli ještě hlasitěji protestovat proti stavu, kdy prakticky každý mladý člověk z neprivilegovaného prostředí musí počítat s tím, že celoživotně bude otrokem své hypotéky.

30. Nabízí se otázka, jak dál; každý z nás jistě má na ni svou vlastní odpověď, ale leccos může být společné; na prvním místě bychom měli ve veřejnosti posilovat kvalifikované oponentní hlasy; buďme – tak jako před třiceti lety – sebevědomí a odvážní; s nejprudší rozhodností odmítněme klam, že někdo může našim životům rozumět lépe než my sami; sdružujme se s názorově blízkými lidmi a diskutujme – osobně i na sítích; mějme však na paměti, že každý, kdo mluví do velké hlásné trouby, chce, aby se mu tahle investice vrátila; obhajujme právo na štěstí svoje i našich blízkých; a vzpomeňme: Kdo, když ne my, a kdy, když ne teď?!

10. listopadu 2019

Autor: *X varuje*